2 לעקציעס פון גינא מעדעס, היינט מאָ־גן אין פרייהייט טעמפּל

"דער 5 יאָריקער פּלאַן און די אידישע מאַסן אין סאָוועטן פאַרבאַנד"

"די פרוי־אין סאָוועטן פאַרבאַנד"

8.30 אָוונט אויפזיכט, ווינניפּעגער איקאַר קאַמ.

זון אויפגאַנג — 6.42.
זון אונטערגאַנג — 6.33.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאַנאַדע עטאַבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאָג

THE ISRAELITE PRESS

אידישע וואָרט

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

וועטער: אַממייסטן קלאָר און מילדער

Vol. 21. No. 53. Monday Mar. 16, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאָג חוץ שבת און זונטאָג. מאָנטאָג, כו׳ אדר, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAR 24 31

אנב - אורחא

פון מארק

דער מלאך השלום

דעם מלאך השלום שטעלט מען זיך גע־וויינלאך פאר אין דער געשטאלט פון א טייבעלע.

אין די יארן פון דער גרויסער מלחמה איז דער באגריף אביסל מטושטש געווארן ווי באקאנט, האבן דאן אלע געקעמפט פאר פרידן, סיי דייטשלאנד, און סיי די אליאירטע מלוכות.

און דער מלאך־השלום האט אזוי באקו־מען שארפע ציין און שארפע נעגל, און ער האט עפּעס אויסגעזעען אזוי ענלאך צום שר של מלחמה . . .

און ס׳איז איצט גוט צו זעען, ווי יענע מלחמה אדלערס, ארומגעשארן פון זייערע נעגל און פון זייערע שארפע שנאבלען, הויבן איצט אן ווארקען ווי טייבעלאך.

זיי דערמאנען אונז, אמת, אז יענעם לייב, וואס איז אויף די עלטערע יארן, ווען די ציין זיינען אים ארויסגעפאלן, געווארן א בעל־תשובה און האט אנגעהויבן פריי־דיקן מאראל.

אבער פונדעסטוועגן — אויף אלע לייבן געזאגט געווארן.

***

דר. לודוויג מילער איז געקומען אהער פון דייטשלאנד, מיט א שליחות פון זיין רעגירונג, — א פרידנס שליחות צום קאר־נאדער פאלק.

אונטער אויפזיכט פון׳ם קאנאדער ביל־דונגס ראט, וואס האט ווי איינע פון זיינע לויבנסווערטע אויפגאבן צו שאפן מער פארשטענדניש צווישן פאלק און פאלק, האט ער דא געהאלטן עטלאכע לעקציעס (אין א גאנץ נישקשה׳דיקן ענגליש).

איינע פון די לעקציעס האב איך גע־הערט. זי איז געווען אויף דער טעמע "אינ־טערנאציאנאלע באציאונגען".

און דר. מילער, לויט דעם איינדרוק איז ער האט אויף מיר געמאכט, איז די פארקערפערונג פון יענעם געפאלענעם קיי־זערלאנד דייטשלאנד, וואס האט יא גע־לערנט א לעקציע פון דער מלחמה, וואס פילט אז ער איז געשלאגן, און נארט נאך פרידן, ווייל זיינע נעגל און שפאר זיינען אפגעשלאפן ביז׳ן בין. . .

***

דר. מילער איז געווען אן אפיציער אין דער דייטשער ארמיי אין דער צייט פון דער מלחמה, — ער דערציילט עס איצט "אין פריידן" פאר א קאנאדער אודיענץ, פאר די טאטעס און מאמעס פון די קינ־דער, וואס האבן איבערגעלאזן זייער גע־ביין אויף די פעלדער פון פלאנדערן.

ערשט מיט 13-14 יאר צוריק איז ער געווען א "הון", א פארשלעפטער דייט־שוק, וואס קיין אוממענשלאכקייט איז פאר אים ניט געווען צו קליין, — מען וואלט אפילו געגלויבט אויף אים, אז ער בראט קאנאדער מאלאדטן לעבעדיקערהייט פאר מיטאג . . .

און היינט ווערט ער דא אויפגענומען ווי א חשוב׳ער גאסט. טויזנטער מענשן קומען אים הערן און אויסדריק זייער סימפאטיע צום אומגליקלאכן דייטשן פאלק דורך אים.

און ער ווערט אויפגענומען מיט אמת׳ער ווארימקייט, ווי דער שליח פון א פריינטלאכן לאנד.

אט די 12-13 יאר זיינען, הייסט עס, פארט ניט פארלארן ענגאנגען!

איך האב בלויז מורא, אז אויב אין א בייזער שעה זאל מארגן אויסברעכן א נייע קריג, וועט עס ווייטער ווערן הונגע, דייטשטופעס און מענשנפרעסער . . .

הלואי זאל צו דעם ניט קומען, — פארט, דאכט זיך אז מענשן האבן איצט ווייניקער ליב מלחמה, ווי מיט 16-17 יאר צוריק!

***

קערן מיר זיך אבער אום צו אונזער דר. מילער.

בכלל מאכט ער אויף מיר דעם איינ־דרוק, לויט זיין אויסזעען און לויט זיין ארט ריידן, פון דעם טיפשיל דייטשן יונ־קער, וואס איז געווארן א בעל־תשובה.

דער עניין פריידן אליין האט פארנומען בלויז א קליינעם טייל פון זיין קורצער, געשריבענער רעדע, און בלויז ביים סאמע סוף האט ער געפרואווט אריינברייגנען אביסעלע פרידנס פאטאס.

אנגעפאנגען האט ער מיט עטלאכע ווייצן, — יעדער אייראפייער, דאכט זיך, איז אונטער׳ן איינדרוק, אז צוערשט דארף מען פארזיכערן די אויפמערקזאמקייט פון׳ם לייכטזיניקן אמעריקאנער אדער קאנאדער עולם דורך א פאר ווייצן, און צערשט מיט די ווייצן וועט ער אויף אראב שלינגען דעם ערנסטן שטאף.

דערנאך האט ער מער ווי האלב פון דער צייט געשילדערט זיינע מלחמה און הויפּ־זאכלאך נאך מלחמה׳דיקע דערפארונגען.

דא האט ער זיך אנגעשטויסן אויף די קאמוניסטן, און איר האט דערפילט זיי־נע אמאליקע שפּאנ . . .

און דערנאך ווערט ער צוריק א טייבע־לע, ווען ער רעדט וועגן די פאשיסטן. ניין, ער איז חלילה ניט קיין פאשיסט, אבער מען האט דייטשלאנד אזוי צוגעקוועטשט צום וואנט, אז ס׳איז קיין וואונדער ניט וואס היטלער האט אזא דערפאלג.

און ער ווייזט: די קאמוניסטן (און איר האט דאך זיי מסתמא אלע פיינט, — דער ריינען, זעט אויס, איז ער זיכער), — זיי פון איין זייט, און די פאשיסטן (איר ווילט דאך מסתמא קיין פאשיזם אויך ניט) — פון דער אנדער זייט און די דייטשע רעפובליק — אינמיטן.

וועט איר איר ניט העלפן?

אויאדע וועלן מיר! יעדנפאלס מיט א זיפץ.

***

א איד איז דאך ניט אזוי ווי א דייטש, וואס טראכט רק וועגן טובת הכלל. א איד איז אן ענגאיסט, טראכט נאר וועגן זיך.

און איך טראכט זיך: פארוואס דער מאנט נאר ניט מיט איין ווארט וועגן דעם היטלעריסטישן אנטיסעמיטיזם?

זאל עס זיין אז דר. מילער רעכנט ניט דעם אנטיסעמיטיזם פאר א סכנה פאר דייטשלאנד?

א קשיה אויף א מעשה!

אידישער היסטאָריקער לייקנט אָנגע־נומענע מיינונג, אַז חיים סאָלאָמאָן איז געווען א פּאַטריאָט

ניו־יארק, מארט 16 (איטא) א גרויסע סענסאציע און פראטעסטן צווישן א סך אירן האט ארויסגערופן די פארעפנטלאכ־טונג פון א בראשורע פון׳ם באוואוסטן אידישן היסטאריקער, דעם ארונאקאס פ. קאהלער, אין וועלכער עס ווערט אפגע־לייקנט דער קלאנג וועגן א צוואמענקופ פון אראבישע און אידישע פירער, אין דער אנוועזנהייט פון׳ם היי־קאמישאנער, אין בפר־סבא.

די עקזעקוטיווע דערקלערט גלייכצייט־טיק אז יעדער איינער וואס וועט פירן אונ־טערהאנדלונגען וועגן ציוניזם מיט צייר־ניסטן אדער אימעצן אנדערש, וועט פרא־קלאמירט ווערן פאר א פארראטער און וועט אריינגעלייגט ווערן אין חרם.

דר. ווייצמאן געקומען קיין א״י

ירושלים, מארט 16 (איטא). — דר. חיים ווייצמאן איז נעכטן פרי אנגעקומען קיין ארץ־ישראל.

—(::)—

ווייל קאנאדע זאָל צוריק איינ־פירן טיטולן

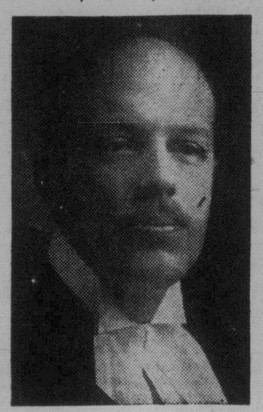

ארמאן לאווערן, דעפּיוטי ספּיקער פון דעפּוטאטן הויז, אטאוואַ, האט אריינגע־טראגן אין פארלאמענט א פארשלאג, אז קאנאדע זאל צוריק איינפירן ביי זיך טי־טולן.

—(::)—

לעצטע לעקציע פון ב. שערמאן מארגן אָוונט

מארגן אוונט, וועט ב. שערמאן, גע־סעקרעטאר פון לינקע פּוע״צ אין אמערי־קע, אפּהאלטן זיין לעצטע לעקציע אויף דער טעמע: "ריכטונגען און שטרייט פראגן אין דער קאמוניסטישער באוועגונג" די לעקציע קומט פאר אין קליינעם זאל פון פרץ אינסטיטוט, לעבן ביבליאטעק צי־פון פרץ אינסטיטוט לעבן ביבליאטעק צי־

—(::)—

אַראַבישע עקזעקוטיווע דראָעט מיט חרם פאַר פירן פאַרהאַנדלונגען מיט ציוניסטן

מאָרד בלבול קענען די אידן פאַרשפּרייט פון היטלעריסטן

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

בערלין, מארט 16 (איטא). — א נייע פארמע פון אנטיסעמיטישער פראוואקא־ציע איז דא דערפונדן געווארן פון די היט־לעריסטן, וועלכע פארשפּרייטן איצט קלאַ־גען, אז די אידן מאכן פארוזכן צו דער־מארדן דעם בערלינער נאציאנאל־סאציא־ליסטישן פירער, גרעגאָר שטראסער.

זיין צייטונג "אנגריף" מעלדעט, אז ער האט געקראָגן דורך פּאסט א באמבע אויף זיין פּריוואטן אדרעס, כאטש געבעלעט האט אויפגעפאדערט די פּאליציי אז מען זאל אים קיינמאל ניט צושטעלן קיין פּעק־לאך אויף זיין פּריוואטן אדרעס, ווייל ער האט מורא פאר מאדר.

גלייכצייטיק באריכטעט די צייטונג, אז דער בערלינער פּאליציי פּרעזידיום האט געקראָגן א בריוו, אונטערגעשריבן פון כלומר׳שט א אידישן קאמוניסט מיט׳ן נאמען נאטאן ברוך דאזנבוים, אין וועלכן עס ווערט אנגעפרעגט געבעלעט אדרעס.

גאַזאָלין געפאַלן אין פּרייז

די פּרייזן פון גאזאלין אין ווינניפּעג און דיסטריקט זיינען געשניטן געווארן אויף 2 סענט א גאלאן, אין אנקלאנג מיט דעם שניט אין אנדערע טיילן פון קאנאדע, ווי ס׳איז דא אנאנסירט געווארן שבת.

גאזאלין וועט איצט פארקויפט ווערן צום נעברויכער דא אויף 22 סענט א גא־לאן, פלוס 5 סענט שטייער. די פּרייזן פון גאזאלין זיינען איצט אזוי נידעריקער ווי פאר דער מלחמה.

—(::)—

בריוו־קאסטן

אנאנימער, קאלגארי.— אייער באריכט וועגן א געבורט קאן ניט געדרוקט ווערן, ווייל איר האט ניט אנגעגעבן אייער נאָ־מען און אדרעס, און מיר קאנען דאך אין אזא פאל ניט זיין זיכער אין דער ריכטי־קייט פון א באריכט. אועלכע באריכטן אין בכלל גלייכער איבערצוגעבן צו אונזערע לאקאלע קארעספּאנדענטן, אויפ׳ן ארט.

ל. סאנשיין, רעדזשיינע. — פורים, 1902 — מארט 23טן.

אכט טויזנט מענשן ביי דריטן יערלאכן אסתר המלכה באל

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

ניו־יארק, מארט 16 (איטא). — איבער אכט טויזנט מענשן האבן באזוכט דעם דריטן יערלאכן אסתר המלכה באל געגעבן פון׳ם אידישן נאציאנאלן ארבעטער פאר־באנד צו לטובת די קולטורעלע אינסטיטוציעס אויפגעראָפן פון דער ארגאניזאציע.

אסתר שטיינבערג, פון ניו־יארק, אין נעקרוינונג געווארן "קענינג" און וועט קרינן א פרייז רייזע קיין ארץ־ישראל צוזאמען מיט עניי גארדאן, פון מאנטרעאל, וועלכ־ער איז דערווייל געווארן איר "חויף־דאמע".

—(::)—

פּריניץ פון ווייל איינגעלאדן צו עפענען רעדושיינער וועלט אויסשטעלונג

בוענאס איירעס, ארגענטינע, מארט 16. דער פּריניץ פון ווייל, וועלכער האט דא נאר וואס געעפנט די בריטישע אינדוס־טריע אויסשטעלונג, האט באקומען אן איינלאדונג פון דער קאנאדער רעגירונג צו עפענען די אלוועלטלאכע תבואה אויס־שטעלונג אין דערשיינע אין יאר 1932.

אויף דער בריטישער אינדוסטריע אויס־שטעלונג דא פארנעמט א חשב׳ן ארט דער קאנאדער גרויסארטיקער פאוויליאָן, סער דושאנדרזש פּערלי, קאנאדער מיניס־טער אן פּארטפעל, פארטרעט דא די קא־נאדער רעגירונג.

גינא מעדעס גיט אָפּ באַגייסטערטן באַריכט פון סאָוועטן פאַרבאַנד

אונטער דער אויפזיכט פון ווינניפּעגער איקאר קאמיטעט, האט גינא מעדעס גע־האלטן א לעקציע נעכטן בייטאג. אין פע־לעס טעאטער, וועגן דער אידישער קאָלאָ־ניזאציע אין סאָוועטן פאַרבאַנד און וועגן דער רוסישער רעוואָלוציע בכלל.

"א רעוואָלוציע, האט זי געזאגט, קוקט זיך ניט אום אויף יחידים, אויף גרופּעס אדער אויף נאציעס. זי באהאנדלט אלע־מען גלייך. דעם רוסישן אריסטאקראט פונקט ווי דעם אידישן מנחם מענדל. די רוסישע רעוואָלוציע איז א ריזיקער פּראָ־צעס, און אלצדינג וואס עס האט דארטן פריער געדינט דעם קאפּיטאליסט, מוז איצט דינען דעם סאָוועטן פאַרבאַנד, און די אידן אלס א טייל פון יענעם פאלק, האבן זיך געמוזט אונטערוואַרפן צו דער רעוואָלוציע, וועלכע פארבייט די אלטע פארמע אויף א נייער און די וועלכע עס האבן זיך געשטעלט קעגן דער רעוואָלו־ציע, האבן געמוזט ליידן.

גינא מעדעס האט מיט איר גלענצנדער רעדע בעהאלטן דעם עולם געשפאנט פאר א שטונדע מיט פופציק מינוט, און זי האט ארומגערעדט דעם גאנצן לעבן אין סאָ־וועטן פאַרבאַנד אין א בריוו פאַרטאַם.

"טאטעס און מאמעס, האט זי געזאגט, האבן זיך שוין דארטן איבערגעבעבן מיט זייערע קינדער, ניטא שוין מער קיין סכ־סוכים צווישן זיי, און זיי ארבעטן איצט האנט־אין־האנט פאר דעם וואוילזיין פון דעם לאנד. אין סאָוועטן פאַרבאַנד, האט זי געזאגט, און איצט פאקטיש ניטא קיין ארבעטסלאזיקייט. ווער עס וויל נאר אר־בעטן קאן עס באקומען".

ריידנדיק וועגן דער אידישער קאָלאָני־אציע, האט זי געזאגט, אז ביי היינטיקן טאג זיינען אין סאָוועטן פאַרבאַנד קאָלאָ־ניזירט צוויי הונדערט און דרייסיק טוי־זענט אידישע קאָלאָניסטן, פון דער צאָל זיינען דריי טויזנט אידישע נפשות קאָלאָ־ניזירט אין בירא־בידזשאן, און די רעגי־רונג טוט אלצדינג וואס עס איז נאר אין די גרעניצן פון אירע מעגלאכקייטן. צו העלפן די אידישע, פּריערדיקע דעקלאסירי־טע מאסן, איז באזעצן זיך אויף לאנד, וואו עס איז נאר פאראן א מעגלאכקייט. די סאָוועטן רעגירונג, האט זי געזאגט, האט אסיגנירט 80 מיליאן רובל צו אנטוויקלען די אגריקולטור אין בירא־בידזשאן, וואס זי האט אריינגענומען אין איר פינף יאָ־ריקן פּלאן.

גינא מעדעס איז ערשט געקומען פון א באזוך אין סאָוועטן פאַרבאַנד, וואו זי האט פאַרבראַכט 12 מאָנאַטן. זי איז אויך גע־ווען דריי מאָנאַטן אין בירא־בידזשאן.

ריידנדיק וועגן בירא בידזשאן, האט זי געזאגט, אז דאס לאנד איז רייך אין נאָלד און פארשיידענע אנדערע טייערע מינע־ראלן. אז דארטן וואקסן פארשיידענע תבואות, וויין, רייז, פאסאליעס, גרינ־ווארצן און א. וו.

אויסער אגריקולטור הויבן זיך דארטן אן אנטוויקלען פארשיידענע אינדוסטריעס ווי שיך, קליידער, מעבל, רעצלאך און אינגיכן וועט דארטן דערעפנט ווערן א גרויסע קאנסערוון פאבריק וואו פינף טויז־זענט אידישע ארבעטער וועלן זיין באר־שעפטיקט. דארט ווערט אויך דורכגעפירט עלעקטריפיקאציע און איזינבאנען.

"אידישע קאָלאָניסטן אין בירא ביד־זשאן, די געוועזענע לופט־מענשן, האט זי געזאגט, וועלכע וויל ארויספאָרן ארבעטן ווינטער אין די וועלדער צו פירן געהילץ מיט א פאר פערד, פאַרדינען 12 רובל א טאג. אירן זיינען דארטן אויך באשעפ־טיקט אלס גאָלד־גרעבער. אין סאכאלין קריגן ארבעטער ביז 19 רובל׳ס א טאג.

"דער גאנצער גייסט פון מנסקווע, האט זי געזאגט, דאס זיך ארבערגעטראגן קיין בירא־בידזשאן און די געוועזענע מנחם מענדלס, דארטן, משפּח׳ן אפט פארטיי־טוער אויב זי (די מאסט) פארגאנדעסיקט אמאל׳ א געווינן ענין וואס איז איר אנ־פארטרויט צו טאן". זי האט אויף גערעדט וועגן דער פארשפּרייטער נעץ פון אידישע שולן און וועגן דער אלגעמיינער קולטור אויף די אידישע קאָלאָניעס אין קרים און א. וו. אין אין בירא־בידזשאן.

מיט פערל וועדרא איז געווען פארזיצערן פון דער פאראסאמונג.

היינט 8.30 אוונט, וועט גינא מעדעס האלטן א לעקציע אין פרייהייט טעמפּל, אויף דער טעמע: "דער פינף יאריקער פּלאן און די אידישע מאסן אין סאָוועטן פאַרבאַנד" און מארגן דינסטאג 8.30 אוו., וועט זי ריידן וועגן דער פרוי אין סאָוועטן פאַרבאַנד.

—(::)—

נאָך צוויי רויבערייען דאָ שבת אָוונט

ווען א. סאלאטאראוו, איינגעטימער פון סאלים פרוכט און פלייש פארקעט, 472 פארטעדזש עוועי, האט פארמאכט זיין סטאר שבת 11 ביינאכט און איז ארויס צו זיין אוטאָמאָביל, איז ער פארהאלטן גע־וואָרן פון א באוואפנטן באנדיט, וועלכער האט אים קאנטיק אפגעוואָרט אין דרויסן. דראָענדיק אים מיט א רעוואָלווער, האט דער באנדיט אים געצוואונגען אויפהויבן די הענט, און דאן האט ער ביי אים פאר־כאפּט זיין פעקל געלט, א סומע פון $262 און ער איז אראָפּגעלאפן.

וו. מאנסיס, גראסער, פון 403 עלים עוו. איז אויף געווען א קרבן פון א רויבערייי שבת ביינאכט. די צוויי באנדיטן וואס האבן אים פארהאלטן האבן אבער ארויס־געקראָגן פון אים בלויז $6.

אַלגעמיינער באַאור אין קאַלגאַרי עפנט זיך דעם מיטוואָך אָוונט

קאלגארי, אלטא., מארט 16 (ספּעציעל צו ד. א. וו. פון ה. זיסקין). — מיט דער מיטאָרבעטערשאפט פון אלע אירן פון קאל־גארי, וועט דאָ געעפנט ווערן דער יער־לאכער געמיינשאפטלאכער אידישער באַ־זאר דעם מיטוואָך אוונט, מארט 18טן, אין דער נייער געביידע פון׳ם "קאמיוניטי עענטער".

דער באזאר וועט זיין די גרעסטע גע־מיינשאפטלאכע אידישע אונטערנעמונג אין קאלגארי אין גרויסן. עס וועלן דאָ פארקויפט ווערן אויף די ביליקסטע פרייזן די פארשיידנארטיקסטע סחורות און אן אויסערגעוויינלאך רייכע פּראָגראם פון ארווייליגונגען וועט דורכגעפירט ווערן.

די הכנסה פון׳ם באזאר וועט פארטיילט ווערן צווישן דעם "קאמיוניטי צענטער" און דעם פּרעזאידענטן דעם פאָלק, נאָכ־דעם ווי זיי האבן זיך באקאנט מיט די היסטאָרישע פאקטן וועגן דער כלומר׳שט־דייקער הלואה, און זיי האבן נאך געבעטן די פויליש׳ אידישע פערעראציע אפצו־שטעלן די באוועגונג פאר׳ן מאנומענט, כדי אויסצומיידן אומאנגענעמלאכקייטן. די פערעראציע האט אבער איינגעריכט די באזיכע בקשה.

געוועזענער פּעטערבורגער אי־דישער אדוואָקאַט טויט

בערלין, מארט 16 (איטא). — בנימין מאנדעלי, א געוועזענער באוואוסטער פּע־טערבורגער אידישער אדוואָקאַט, איז דאָ געשטאָרבן אין עלטער פון 71 יאר. ער האט דאָ אנגעפירט די קאנסערוואטיווע רוסישע אימיגראנטן.

—(::)—

ווייל אַנדערע מענטשן האָבן אויפגעגעבן דאָ פאַלן, נאָך דעם ווי זיי האָבן זיך באַקאַנט מיט די היסטאָרישע פאַקטן וועגן דער כלומר׳שט־דייקער הלואה, און זיי האָבן נאָך געבעטן די פויליש׳ אידישע פערעראציע אפצו־שטעלן די באוועגונג פאר׳ן מאנומענט, כדי אויסצומיידן אומאנגענעמלאכקייטן. די פערעראציע האט אבער איינגעריכט די באזיכע בקשה.

ווייל אַנדערע מענטשן האָבן אויפגעגעבן דאָ פאַלן, נאָך דעם ווי זיי האָבן זיך באַקאַנט מיט די היסטאָרישע פאַקטן וועגן דער כלומר׳שט־דייקער הלואה, און זיי האָבן נאָך געבעטן די פויליש׳ אידישע פערעראציע אפצו־שטעלן די באוועגונג פאר׳ן מאנומענט, כדי אויסצומיידן אומאנגענעמלאכקייטן. די פערעראציע האט אבער איינגעריכט די באזיכע בקשה.

ווייניפּעגער מנורה דעבאַטאַנטן געוווי־נען לייכט פון שיקאַגער

מיס סו בענאראן (אסאווסקי)

סיסל שעפס

קיי. סי.; מארקוס הייסמאן, און ע. דזש. טאר, קיי. סי.

—(::)—

וועט באזוכן מערב קאַ־נאדער פונקטן

דער ארץ־ישראל ארבעטער קאמיטעט בעט אונז צו מעלדן, אז ב. צוקערמאן, וועלכער מאכט איצט א טור איבער דער אומעסט אין די אינטערעסן פון׳ם נע־ווערקשאפטן קאמפּיין, וועט קירצלאך באזוכן דערזשייניע, מוס־דזשא און פרינס אלבערט. אלע פריינט פון׳ם ארבעטנדיקן ארץ־ישראל אין די דאזיקע פונקטן זיינען געבעטן אים מיטצוהעלפן אין דער אר־בעט.

די מנורה דעבאטע, דורכגעפירט דא שבת אוונט, אין ראיאל אלעקסאנדרא האַ־טעל, צווישן ווינניפּעג און שיקאגא, האט זיך פארענדיקט מיט א אומצווייפלהאפטן זיג פאר דער ווינניפּעגער "מנורה", וועלכע איז געווען פארטראטן דורך מיס סו בע־נאראן (אסאווסקי) און סיסל שעפס. די שיקאגער "מנורה" איז געווען פארטראטן פון מר. ה. סילווערמאן און ע. מאריס.

די טעמע פון דער דעבאטע איז געווען: "באשלאסן, אז דער איד האט מער רעכט פון די אראבער אויף דעם פּאליטישן קאנ־טראל אין ארץ־ישראל". די ווינניפּעגער דע־באטאנטן האבן געשלאגן זייערע אפּאנענטן סיי מיט זייערע ארגומענטן און סיי מיט זייער אופן פון אויסדרוק.

די ריכטער, וועלכע האבן איינשטימיק אנערקענט דעם זיג פון די ווינניפּעגער דע־באטאנטן, זיינען געווען: ס. הארט גרין, בעס.

ווייניפּעגער עלעקטריק קאָ. גרייט אָנ־צובאַטן טראַמוויי סיסטעם צו שטאָט

עדוואַרד ענדערסאן, קיי. סי., פּרעזי־דענט פון ווינניפּעג עלעקטריק קאָ., האָט באשטעטיקט די קלאגנען, אז די קאָמפּאַ־ני איז גרייט אנצובאטן דעם טראַמוויי סיסטעם צו דער שטאָט אויף א באשטימטן פּרייז. אין א בריוו צו אַלד. דזיזוואַרד, פּאַרזיצער פון דער מוניציפּאַלער טראַנס־פּאָרטאציע קאָמיסיע, האָט מר. ענדערסאן דערקלערט, אז ער וואָלט געווען צופרידן צו מאכן א פאַרשלאג וועגן דעם ענין צו דער שטאָט ביי דער ערשטער געלעגנהייט.

וואס פאר א פּריין די קאָמפּאַני האָט בדעה צו פאַרבעטן איז דערווייל ניט באַ־וואוסט. א. ע. ק. באַנעל, פון טאָראָנטאָ, אן אינזשענער וועלכער האָט אונטערגע־זוכט דאָ די לאַגע פון׳ם סיסטעם, האָט דעם ווערט אָפּגעשאַצט אין עטוואס אי־

בער צוועלף מיט א האַלבן מיליאָן דאָלאַר. אין 1919 איז די אָפּשאַצונג געווען 17 מיליאָן דאָלאַר.

די נעשעפטן פון׳ם טראַמוויי סיסטעם, ווי באַקאַנט, גייען שלעכט; און די קאָמ־פּאַני האָט נעמאַכט דער שטאָט עטלאַכע פאַרשלאָגן וועגן דעם, ווי צו פאַרבעסערן די לאַגע. איינער פון די פאַרשלאָגן איז געווען דער אנכאַפּ פון נעסביט טאַמסקאַ קאָ., פון מאָנטרעאָל, וועלכע זיינען פאַר־בונדן מיט דער וופּג. עלעקטריק קאָ., אָפּ־צוקויפן די סיטי היידראָ פאַר 30 מיליאָן דאָלאַר און פאַראייניקן זי מיט דער וופּג. עלעקטריק קאָ., צו מאַכן די אונטערנעמונג מער פּראָפיטאַבעל. דער סיטי קאָונסיל האָט אָבער אָנגענומען א באַשלוס ניט צו נעמען אין אָנבאַטראַכט קיין אָנבאָטן פאַר דער היידראָ.

אידישער אָפּשניט פון דער וועלט

דער מלאך השלום

דעם מלאך השלום שטעלט מען זיך גע־וויינלאך פאר אין דער געשטאלט פון א טייבעלע.

אין די יארן פון דער גרויסער מלחמה איז דער באגריף אביסל מטושטש געווארן ווי באקאנט, האבן דאן אלע געקעמפט פאר פרידן, סיי דייטשלאנד, און סיי די אליאירטע מלוכות.

און דער מלאך־השלום האט אזוי באקו־מען שארפע ציין און שארפע נעגל, און ער האט עפּעס אויסגעזעען אזוי ענלאך צום שר של מלחמה . . .

און ס׳איז איצט גוט צו זעען, ווי יענע מלחמה אדלערס, ארומגעשארן פון זייערע נעגל און פון זייערע שארפע שנאבלען, הויבן איצט אן ווארקען ווי טייבעלאך.

זיי דערמאנען אונז, אמת, אז יענעם לייב, וואס איז אויף די עלטערע יארן, ווען די ציין זיינען אים ארויסגעפאלן, געווארן א בעל־תשובה און האט אנגעהויבן פריי־דיקן מאראל.

אבער פונדעסטוועגן — אויף אלע לייבן געזאגט געווארן.

***

דר. לודוויג מילער איז געקומען אהער פון דייטשלאנד, מיט א שליחות פון זיין רעגירונג, — א פרידנס שליחות צום קאר־נאדער פאלק.

אונטער אויפזיכט פון׳ם קאנאדער ביל־דונגס ראט, וואס האט ווי איינע פון זיינע לויבנסווערטע אויפגאבן צו שאפן מער פארשטענדניש צווישן פאלק און פאלק, האט ער דא געהאלטן עטלאכע לעקציעס (אין א גאנץ נישקשה׳דיקן ענגליש).

איינע פון די לעקציעס האב איך גע־הערט. זי איז געווען אויף דער טעמע "אינ־טערנאציאנאלע באציאונגען".

און דר. מילער, לויט דעם איינדרוק איז ער האט אויף מיר געמאכט, איז די פארקערפערונג פון יענעם געפאלענעם קיי־זערלאנד דייטשלאנד, וואס האט יא גע־לערנט א לעקציע פון דער מלחמה, וואס פילט אז ער איז געשלאגן, און נארט נאך פרידן, ווייל זיינע נעגל און שפאר זיינען אפּגעשלאפן ביז׳ן בין. . .

***

דר. מילער איז געווען אן אפיציער אין דער דייטשער ארמיי אין דער צייט פון דער מלחמה, — ער דערציילט עס איצט "אין פריידן" פאר א קאנאדער אודיענץ, פאר די טאטעס און מאמעס פון די קינ־דער, וואס האבן אויפגעלאזן זייער גע־ביין אויף די פעלדער פון פלאנדערן.

ערשט מיט 13-14 יאר צוריק איז ער געווען א "הון", א פארשלעפטער דייט־שוק, וואס קיין אוממענשלאכקייט איז פאר אים ניט געווען צו קליין, — מען וואלט אפילו געגלויבט אויף אים, אז ער בראט קאנאדער מאלאדטן לעבעדיקערהייט פאר מיטאג . . .

און היינט ווערט ער דא אויפגענומען ווי א חשוב׳ער גאסט. טויזנטער מענשן קומען אים הערן און אויסדריק זייער סימפאטיע צום אומגליקלאכן דייטשן פאלק דורך אים.

און ער ווערט אויפגענומען מיט אמת׳ער ווארימקייט, ווי דער שליח פון א פריינטלאכן לאנד.

אט די 12-13 יאר זיינען, הייסט עס, פארט ניט פארלארן ענגאנגען!

איך האב בלויז מורא, אז אויב אין א בייזער שעה זאל מארגן אויסברעכן א נייע קריג, וועט עס ווייטער ווערן הונגע, דייטשטופעס און מענשנפרעסער . . .

הלואי זאל צו דעם ניט קומען, — פארט, דאכט זיך אז מענשן האבן איצט ווייניקער ליב מלחמה, ווי מיט 16-17 יאר צוריק!

***

קערן מיר זיך אבער אום צו אונזער דר. מילער.

בכלל מאכט ער אויף מיר דעם איינ־דרוק, לויט זיין אויסזעען און לויט זיין ארט ריידן, פון דעם טיפשיל דייטשן יונ־קער, וואס איז געווארן א בעל־תשובה.

דער עניין פריידן אליין האט פארנומען בלויז א קליינעם טייל פון זיין קורצער, געשריבענער רעדע, און בלויז ביים סאמע סוף האט ער געפּרואווט אריינברייגנען אביסעלע פרידנס פאטאס.

אנגעפאנגען האט ער מיט עטלאכע ווייצן, — יעדער אייראפּייער, דאכט זיך, איז אונטער׳ן איינדרוק, אז צוערשט דארף מען פארזיכערן די אויפמערקזאמקייט פון׳ם לייכטזיניקן אמעריקאנער אדער קאנאדער עולם דורך א פאר ווייצן, און צערשט מיט די ווייצן וועט ער אויף אראב שלינגען דעם ערנסטן שטאף.

דערנאך האט ער מער ווי האלב פון דער צייט געשילדערט זיינע מלחמה און הויפּ־זאכלאך נאך מלחמה׳דיקע דערפארונגען.

דא האט ער זיך אנגעשטויסן אויף די קאמוניסטן, און איר האט דערפילט זיי־נע אמאליקע שפּאנ . . .

און דערנאך ווערט ער צוריק א טייבע־לע, ווען ער רעדט וועגן די פאשיסטן. ניין, ער איז חלילה ניט קיין פאשיסט, אבער מען האט דייטשלאנד אזוי צוגעקוועטשט צום וואנט, אז ס׳איז קיין וואונדער ניט וואס היטלער האט אזא דערפאלג.

און ער ווייזט: די קאמוניסטן (און איר האט דאך זיי מסתמא אלע פיינט, — דער ריינען, זעט אויס, איז ער זיכער), — זיי פון איין זייט, און די פאשיסטן (איר ווילט דאך מסתמא קיין פאשיזם אויך ניט) — פון דער אנדער זייט און די דייטשע רעפובליק — אינמיטן.

וועט איר איר ניט העלפן?

אויאדע וועלן מיר! יעדנפאלס מיט א זיפץ.

***

א איד איז דאך ניט אזוי ווי א דייטש, וואס טראכט רק וועגן טובת הכלל. א איד איז אן ענגאיסט, טראכט נאר וועגן זיך.

און איך טראכט זיך: פארוואס דער מאנט נאר ניט מיט איין ווארט וועגן דעם היטלעריסטישן אנטיסעמיטיזם?

זאל עס זיין אז דר. מילער רעכנט ניט דעם אנטיסעמיטיזם פאר א סכנה פאר דייטשלאנד?

א קשיה אויף א מעשה!

מוטער וואַרפט אירע קינדער אין וואַ־סער און באַגייט זעלבסטמאָרד

מעמפאַיזעס, מאס., מארט 15. — אן א דורכגעוויינטן ביז׳ן בין ביי א מייל אראָפּ טייך פון׳ם פלאַץ פון׳ם עק־סידענט. דאָס איינגל האט געקעמפט פאר זיין לעבן אין׳ם אייז־קאלטן וואסער אויס׳ס׳איז אים געלונגען צו דערגרייכן דעם ברעג, און ער האט דערציילט, ווי זיין מוטער האט אריינגעוואָרפן אים, זיין שוועסטער האוס, זעקס יאר, און זיין ברו־דער דע וויט, דריי יאר, אין וואסער אריין און זיי דערטרונקען.

דער פּאליציי איז ניט געלונגען דער־וויל צו נעפינען די קערפּערס פון דער מוטער מיט די צוויי קינדער.

אידישער אָפּשניט פון דער וועלט

דער מלאך השלום

דעם מלאך השלום שטעלט מען זיך גע־וויינלאך פאר אין דער געשטאלט פון א טייבעלע.

אין די יארן פון דער גרויסער מלחמה איז דער באגריף אביסל מטושטש געווארן ווי באקאנט, האבן דאן אלע געקעמפט פאר פרידן, סיי דייטשלאנד, און סיי די אליאירטע מלוכות.

און דער מלאך־השלום האט אזוי באקו־מען שארפע ציין און שארפע נעגל, און ער האט עפּעס אויסגעזעען אזוי ענלאך צום שר של מלחמה . . .

און ס׳איז איצט גוט צו זעען, ווי יענע מלחמה אדלערס, ארומגעשארן פון זייערע נעגל און פון זייערע שארפע שנאבלען, הויבן איצט אן ווארקען ווי טייבעלאך.

זיי דערמאנען אונז, אמת, אז יענעם לייב, וואס איז אויף די עלטערע יארן, ווען די ציין זיינען אים ארויסגעפאלן, געווארן א בעל־תשובה און האט אנגעהויבן פריי־דיקן מאראל.

אבער פונדעסטוועגן — אויף אלע לייבן געזאגט געווארן.

***

דר. לודוויג מילער איז געקומען אהער פון ד